

Kolonie holenderskie (Indonezja, Antyle)

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: dostępny w internecie:
<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/historia/1513062,1,kaligula--czy-na-pewno-szalony-imperator.read>.
- Źródło: dostępny w internecie: <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9793/k,3>.
- Źródło: *Współczesny historyk o staropolskich relacjach dotyczących Batawii*. Cytat za: Filip Wolański, *Indie Holenderskie w świetle osiemnastowiecznych podręczników geograficznych i w relacji Teodora Anzelma Dzwonkowskiego*, w: *Staropolski ogląd świata. Materiały z*

konferencji. Wrocław 23–24 października 2004 r., pod red. tegoż i B. Roka, Wrocław 2004, s. 302–305.

- Źródło: A. Krawczuk, *Poczet cesarzy rzymskich*.
- Fragment *Eneidy* Wergiliusza <https://histmag.org/Sztuka-a-polityka-w-czasach-Oktawiana-Augusta-11341>
- Źródło: Tacyt, *Roczniki*, s. 3–4, dostępny w internecie:
<http://biblioteka.kijowski.pl/antyk%20rzymski/06.%20tacyt%20korneliusz%20gajusz%20%20roczniki.pdf>.
- Źródło: William Shakespeare, *Juliusz Cezar*, tłum. Leon Ulrich, dostępny w internecie:
<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/juliusz-cezar.html>.

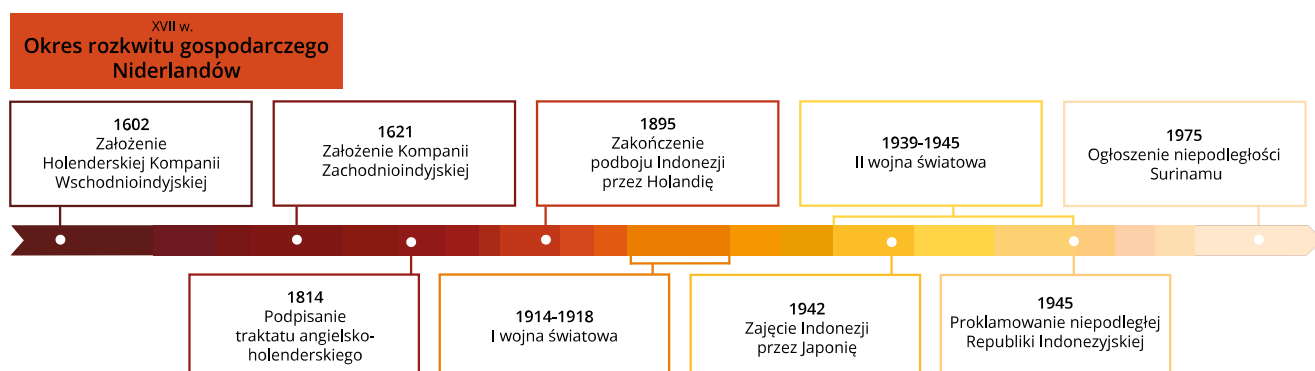
Kolonie holenderskie (Indonezja, Antyle)

Ulice miast w dawnych holenderskich koloniach wyglądają często jak przeniesione z Niderlandów. Jednym z najbardziej „holenderskich” miast jest Willemstad na wyspie Curaçao, nazywany „małym Amsterdamem”.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Rozwój potęgi morskiej powstałej w 1581 r. Republiki Zjednoczonych Prowincji spowodował, że w XVII w. Holendrzy zdominowali światowy handel. Dzięki zyskom z handlu kolonialnego państwo holenderskie przeżywało tzw. złoty wiek, a rolnicze Niderlandy zurbanizowały się.

Najważniejszymi dla Niderlandów koloniami były Indie Wschodnie, czyli współczesna Indonezja, oraz Gujana Holenderska (Surinam) i Antyle Holenderskie na Karaibach. To dzięki zyskom z Indii Wschodnich zbudowano w XVII w. potęgę Republiki Zjednoczonych Prowincji, a potem, w XIX w., potęgę ekonomiczną Królestwa Niderlandów. Holenderskie imperium kolonialne przetrwało do połowy XX stulecia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Przeanalizujesz, jak przebiegała holenderska ekspansja kolonialna.
- Ocenisz, co kolonizacja przyniosła kolonizatorom, a jakie skutki miała dla kolonizowanych.
- Scharakteryzujesz wady kolonizacji.

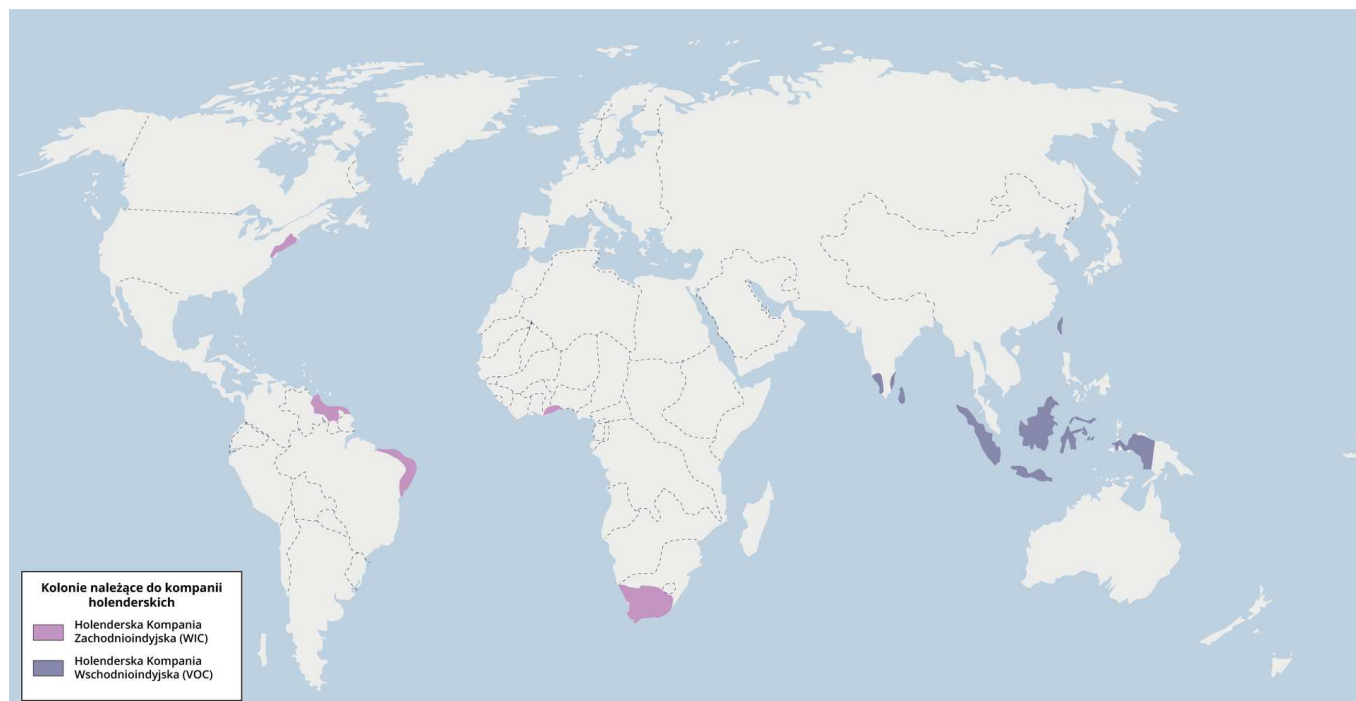
Przeczytaj

Holenderskie kompanie zdobywają nowe ziemie

Do końca XVI w. jedynymi potęgami kolonialnymi były Hiszpania i Portugalia. Z [Indii Wschodnich](#) kontrolowanych przez Portugalczyków sprowadzano niezwykle pożądane przez Europejczyków przyprawy: pieprz, cynamon, goździki, gałkę muszkatołową, kardamon i wanilię. Wówczas holenderscy kupcy zadowalali się pośrednictwem w handlu tym niezwykle zyskownym towarem, kupując tzw. korzenie od Portugalczyków. Z czasem jednak, zgromadziwszy dość kapitału, zaczęli myśleć o wyjściu poza rolę pośredników.

Pierwszą organizacją, która powstała, by realizować wspólne przedsięwzięcia handlowe wielu kupców, była Holenderska Kompania Wschodnioindyjska (*Verenigde Oostindische Compagnie*, w skrócie VOC). Działała prawie dwa stulecia, w latach 1602–1798, mając postać spółki akcyjnej. Szybkie i wysokie zyski z handlu przyprawami sprawiły, że Kompania zgromadziła fundusze na kosztowne i niebezpieczne wyprawy zamorskie służące opanowaniu nowych [kolonii](#). Ekspedycje te finansowali również inwestorzy – akcjonariusze Kompanii, zwabieni wizją dużego zysku. Drugą tak dużą strukturą była Kompania Zachodnioindyjska (*West-Indische Compagnie*, WIC), działająca na terenie obu Ameryk w latach 1621–1674 i 1675–1792. Podstawą handlu holenderskiego stał się pieprz, który cieszył się w Europie największą popularnością.

Istotą [kolonializmu](#) holenderskiego było właśnie to, że stworzyło go nie państwo, ale spółki kupieckie, którym Zjednoczone Prowincje nadały [monopol](#) na handel oraz szerokie uprawnienia. Władze republiki pozbawiły się przez to praktycznej kontroli nad tymi spółkami.

Kolonie Kompanii Wschodnioindyjskiej (VOC) i Kompanii Zachodnioindyjskiej (WIC).

Która z organizacji podejmowała większe ryzyko związane z wyprawami handlowymi?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie Mechaniczna Pomarańcza, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Prywatne państewka poza państwową kontrolą

Holenderski sposób zarządzania koloniami różnił się od systemów stworzonych przez Hiszpanów, Portugalczyków, Brytyjczyków i Francuzów. Opierał się na kupowanej przywilejami lojalności lokalnych władców, a nie na władzy delegowanych przez metropolię wicekrólów lub na bezpośrednim podporządkowaniu kolonii europejskiemu władcy. Holendrzy całkowicie kształtowali w swoich koloniach stosunki gospodarcze, zakładali miasta i porty, a także plantacje, na które sprowadzali niewolników z Afryki. Zwykli mieszkańcy terenu Holandii, drobnik kupcy, sekretarki itp., kupowali akcje, które czyniły ich właścicielami części konkretnej plantacji i np. dziesięciu konkretnych niewolników.

Widok na kanał Tjegersgracht, jeden z kilkunastu wybudowanych w Batawii w Indiach Wschodnich. Nad tym kanałem mieszkały najzamożniejsze i najbardziej prominentne rodziny.

Wskaż elementy, które świadczą o zamożności holenderskich kolonistów.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W koloniach holenderskich panowała stosunkowo duża tolerancja religijna – nie wprowadzano siłą chrześcijaństwa. Wynikało to także z tego, że ze względu na niedostateczną liczbę Holendrów skłonnych do wyjazdu do kolonii obie kompanie musiały korzystać z ochotników innych narodowości: Niemców, Francuzów, Skandynawów, Szwajcarów, Żydów, a także Polaków. Był wśród nich Krzysztof Arciszewski, który został wicegubernatorem oraz naczelnym wodzem wojsk holenderskich w Nowej Holandii (Brazylii).

Krzysztof Arciszewski (1592–1656) pochodził z Wielkopolski. Do Francji i Holandii trafił skazany w Polsce na banicję za zabójstwo. Jeden z pierwszych nurków, generał artylerii. Wiele razy dowodził jednostkami Kompanii Zachodnioindyjskiej w Ameryce Południowej. Wrócił do Polski i brał udział w wojnach z Kozakami i Tatarami, m.in. w odsieczy Zbaraża w czasie powstania Chmielnickiego.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Imperium kolonialne holenderskich kompanii handlowych miało jedną słabość: jego działalność była nastawiona wyłącznie na zysk, oszczędzano więc m.in. na uzbrojeniu i żołnierzach, co później zemściło się podczas konfliktów z monarchiami absolutnymi Francji i Anglii. Ta ostatnia odebrała Niderlandom część ich zamorskich posiadłości.

Kres pierwszemu, kapitałowemu, etapowi holenderskiego kolonializmu położyły głębokie wynaturzenia. Przybywający do kolonii agenci i pracownicy obu Kompanii zarabiali dodatkowe pieniądze na własną rękę kosztem zatrudniających ich firm i miejscowej ludności. Plagą stały się przemyt, korupcja, nielegalny handel poza strukturami kompanii. Gdy doszły do tego rosnące koszty funkcjonowania administracji obu Kompanii, jak również niewystarczające nakłady na obronę i postępujące braki w wykwalifikowanej kadrze, obie spółki ostatecznie musiały ogłosić bankructwo.

Od XIX w. kolonializm holenderski zmienił formę z kupieckiej na państwową. Koniec tej drugiej fazy nastąpił wskutek ruchów narodowowyzwoleńczych po II wojnie światowej. Dziś do zamorskich terytoriów Królestwa Niderlandów należą jedynie trzy wyspy Małych Antyli: Bonaire, Saba i Sint Eustatius, które mają status gmin specjalnych. Tyle pozostało z imperium kolonialnego Holandii.

Indonezja w drodze po niepodległość

Najdłużej (bo aż do połowy XX w.) Holendrzy utrzymali się na terenach należących do dzisiejszej Indonezji, państwa powstałego praktycznie na gruzach Indii Holenderskich. Od 1596 r. Holendrzy, a kilka lat później instytucja – Kompania Wschodnioindyjska, podporządkowali sobie większość Jawy i wkrótce kontrolowali handel w całym Archipelagu Malajskim. Po likwidacji Kompanii Wschodnioindyjskiej pod koniec XVIII w. [archipelag](#) stał się kolonią Holandii. W okresie napoleońskim na przełomie XVIII i XIX stulecia Indie Wschodnie przeszły pod władanie Francji, w 1811 r. opanowali je Brytyjczycy, lecz na mocy uchwał traktatu angielsko-holenderskiego z 1814 r. (potwierdzonego w 1824 r.) tereny te zostały zwrócone Holandii. Przeciwko Holendrom regularnie wybuchały powstania (m.in. w latach 1825–1830 pod wodzą [Diponegoro](#), a w latach 1821–1837 – tzw. [powstanie Paderi](#)), ostatecznie jednak podbój archipelagu przez Holandię zakończył się w 1895 r., a dzisiejsza Indonezja stała się największą i najbogatszą kolonią holenderską.

Ilustracja przedstawia miasto Batawia, stolicę Indii Holenderskich, ok. 1780 roku.

Zwróć uwagę na kształt miasta i podział na poszczególne części.

Źródło: Tropenmuseum, part of the National Museum of World Cultures, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Dążenia niepodległościowe nasiliły się po I wojnie światowej. Z działających wówczas ugrupowań politycznych największe znaczenie zdobyła założona w 1927 r. Indonezyjska Partia Narodowa, której przewodził inżynier i polityk Ahmed Sukarno. Jej działalność dosyć szybko, bo już w 1930 r., została zakazana przez Holendrów, a sam Sukarno był wielokrotnie aresztowany. Gdy wybuchła II wojna światowa i rozpoczęły się walki na Pacyfiku, Indonezję w 1942 r. zajęli Japończycy. Popierali oni wszelkie ruchy polityczne o antyeuropejskim charakterze. Pod koniec okupacji, za wiedzą Japończyków, którzy mieli już świadomość, że nie utrzymają archipelagu, Sukarno 17 sierpnia 1945 r. proklamował niepodległą Republikę Indonezyjską i został jej pierwszym prezydentem. Po kapitulacji Japończyków do Indonezji

wkroczyli Brytyjczycy, których celem było zwrócenie wysp Holendrom, którzy nie chcieli pogodzić się z utratą kolonii.

Sukarno ogłasza niepodległość Indonezji. Po prawej stoi premier Mohammad Hatta.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Kilka tygodni później, na początku października 1945 r. na wyspach wylądowały oddziały holenderskie i doszło do kilkuletniego konfliktu zbrojnego, w którym słabe siły indonezyjskie musiały się mierzyć z oddziałami metropolii. Holandia podejmowała również działania dyplomatyczne, ale społeczność międzynarodowa opowiadała się za walczącymi o niepodległość Indonezyjczykami – kwestia ta została m.in. wniesiona z inicjatywy Australii oraz Indii na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych. Ostatecznie Holandia uznała niezależność Republiki Stanów Zjednoczonych Indonezji – 27 grudnia 1949 r. w amsterdamskim pałacu królowa Holandii Juliana, w obecności indonezyjskiego premiera Mohammada Hatty, przyznała suwerenność Indonezji i stanęła na czele Unii Holendersko-Indonezyjskiej. W 1950 r. Stany Zjednoczone Indonezji utworzyły Republikę Indonezji. Batawia, wcześniejsza stolica Indii Holenderskich, została przemianowana na Dżakartę i stała się siedzibą władz republiki.

Z dawnych posiadłości w Indiach Wschodnich jedynie zachodnia część wyspy Nowa Gwinea wciąż należała do Holandii, ale w 1961 r. armia indonezyjska wkroczyła i na te tereny. Wybuchły krótkotrwałe walki, które zakończono pod naciskiem Stanów Zjednoczonych. Stany nakłoniły Holandię, by zrzekła się swoich roszczeń, a Indonezja zyskała w ten sposób nową prowincję pod nazwą Irian Zachodni (obecnie to prowincje Papua oraz Papua Zachodnia).

Antyle holenderskie – 300 lat kolonialnej zależności

W XVII w. działająca na terenie obu Ameryk Kompania Zachodnioindyjska kontrolowała Gujanę Holenderską, Antyle Holenderskie i szereg innych wysp na Karaibach. Doszło do tego w wyniku specyficznej transakcji: Holendrzy oddali Anglikom Nowy Amsterdam (Nowy Jork), a w zamian przejęli Gujanę, zwaną odtąd Holenderską Gujaną. Leżący nad rzeką Surinam kraj pozostawał holenderską kolonią przez trzy stulecia. Tuż po wojnie, w 1954 r., otrzymał nie tylko status holenderskiego terytorium zamorskiego, ale również autonomię i własne władze administracyjne, Holandia zachowała natomiast kontrolę nad obroną i sprawami zagranicznymi. Ostatecznie pod wpływem trwających rozmów z lokalnymi władzami Holandia rozpoczęła negocjacje dotyczące niepodległości Surinamu, zakończone w listopadzie 1975 roku. W ich wyniku Surinam stał się państwem niepodległym, a jego ówczesny gubernator Johan Ferrier – pierwszym prezydentem kraju. Językiem urzędowym pozostał niderlandzki.

Z kolei Antyle Holenderskie pozostawały w zależności kolonialnej w latach 1848–2010, kiedy to poszczególne wyspy zyskały status krajów stowarzyszonych w ramach Królestwa Niderlandów, lecz niewchodzących w skład Holandii lub gmin zamorskich Holandii.

Plantacja na Curaçao, Karaiby. Obecnie jest to terytorium zależne Holandii. Antyle Holenderskie były znane z uprawy drzew cytrusowych, trzciny cukrowej, a także rybołówstwa oraz hodowli owiec i kóz.

Źródło: Nationaal Museum van Wereldculturen, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ciekawostka

Holenderski handel niewolnikami

Holendrzy handlowali niewolnikami i poważnie przyczynili się do rozkwitu niewolnictwa w obu Amerykach, mimo że daleko im było do skali procederu prowadzonego przez Portugalczyków i Anglików. W latach 1525–1860 Holendrzy przetransportowali ok. 500 tys. Afrykańczyków do obu Ameryk, z czego 200–250 tys. ludzi tylko do kontrolowanego przez siebie Surinamu. Tak wielki napływ ludności trwale zmienił lokalne stosunki etniczne.

Między XVI a XIX wiekiem punktem wyjściowym dla statków z niewolnikami zmierzającymi do Nowego Świata była senegalska wyspa Gorée. Istniało tu prawdopodobnie ok. dwanaście domów, w których przetrzymywano niewolników w fatalnych warunkach. Byli oni więzieni w ciasnych pomieszczeniach, bez możliwości poruszania się, często w wilgotnych piwnicach. Ludzie głodowali, a podłogi pokryte były ekskrementami. Za niesubordynację niewolnicy trafiali do karceru.

W XVII i XVIII w. Holendrzy mieli niemal wyłączny światowy monopol na handel niewolnikami. W latach 1621–1730 żaden inny statek żadnej innej kompanii czy kraju (oprócz okrętów Kompanii Zachodnioindyjskiej) nie mógł transportować ładunków między Europą, Afryką i Ameryką. Dlatego nawet niewolnicy schwytani przez inne nacje płynęli do obu Ameryk na holenderskich żaglowcach.

W 1814 r. zniesiono niewolnictwo w Surinamie. W praktyce oznaczało to jedynie, że nie sprowadzano już nowych niewolników z Afryki. Dwanaście lat później wprowadzono szczegółową rejestrację wszystkich niewolników, co miało pomóc w zwalczaniu nielegalnego handlu. Zachowane do dziś spisy surinamskich niewolników liczą 43 tomy, wymienionych jest na nich 80 tys. osób zarejestrowanych w latach 1830–1863.

W połowie 1863 r. Holandia zniosła niewolnictwo, choć na plantacjach w Surinamie i na Antylach niewolnicy zobowiązani byli... pracować u plantatora jeszcze 10 lat. Dziś w Holandii otwarcie mówi się, że bogactwo i potęga kraju zostały zbudowane na kolonialnym wyzysku i niewolniczej pracy.

Od lat 60. XX w. w holenderskim społeczeństwie dominuje nastawienie antykolonialne. Jednocześnie pamięć o wcześniejszej epoce jest bardzo żywa. Zwłaszcza że z Indonezji przyjechało do Holandii ok. 300 tys. Europejczyków, Euroazjatów i Moluków (tzw. Indische Nederlanders, czyli Holendrów indyjskich), z Surinamu po 1975 r. – ok. 100 tys. osób (to prawie jedna czwarta ludności dawnej Gujany Holenderskiej!), a z Curaçao w latach 80. XX w. ok. 125 tys. migrantów. Liczba obywateli holenderskich pochodzenia kolonialnego wynosi w przybliżeniu milion.

Skutki holenderskiej polityki kolonialnej

Holenderska ekspansja kolonialna okazała się dramatyczna w skutkach. Wiązała się z masowym ludobójstwem, niewolnictwem, śmiercią rdzennych mieszkańców na choroby

przywleczone z Europy, a także destrukcją miejscowej kultury i języka. Holendrzy na olbrzymią skalę grabili dzieła sztuki i inne artefakty, np. broń, naczynia obrzędowe. Rdzenna ludność nie posiadała żadnych praw – status prawny przysługiwał tylko Europejczykom. Zmuszona była ona m.in. do niewolniczej pracy na holenderskich plantacjach trzciny cukrowej. Polityka kolonialna zmieniła też strukturę demograficzną archipelagu – np. chrześcijańscy mieszkańcy wysp Moluki i Sulawesi zostali sprowadzeni na zamieszkaną przez ludność muzułmańską Sumatrę, a muzułmanie z Jawy trafili na wyspę Bali, zdominowaną przez wyznawców hinduizmu. Było to powodem m.in. krwawych konfliktów nie tylko z kolonistami, ale też między rdzenną ludnością. Indonezja, będąca obecnie tygłem kulturowym, etnicznym i religijnym, ze skutkami kolonializmu zmagą się do dziś.

Słownik

archipelag

grupa wysp leżących blisko siebie

Indie Wschodnie

wyspiarska część Azji Południowo-Wschodniej, tożsama z Archipelagiem Malajskim, największym archipelagiem na Ziemi, liczącym 20 tys. wysp; współcześnie 17,5 tys. z nich należy do Indonezji

kolonia

(z łac. *colonia* – osada rolnicza, od *colonus* – rolnik) posiadłość jakiegoś państwa leżąca poza jego granicami, zamieszкана w większości przez ludność odrębną etnicznie, zależna politycznie i wyzyskiwana gospodarczo

kolonializm

polityka państw europejskich polegająca na utrzymywaniu w zależności politycznej i ekonomicznej krajów pozaeuropejskich oraz wykorzystywaniu ich zasobów surowcowych i ludzkich, co zwykle wiązało się z niewolnictwem i masowym ludobójstwem; o nowożytnym kolonializmie mówi się począwszy od okresu wielkich odkryć geograficznych

monopol

(z gr. *monos* – jeden + *polein* – sprzedawać) rynek, na którym dominuje tylko jeden przedsiębiorca albo jeden kraj, dla innych zaś istnieją bariery utrudniające prowadzenie działalności handlowej

powstanie Diponegoro

Diponegoro był synem jednego z sułtanów regionu Jogjakarta na Jawie i przywódcą powstania przeciw Holendrom w latach 1825–1830, wywołanego rządami holenderskimi, m.in. wprowadzanymi przez kolonistów podwyżkami podatków w czasie nieurodzaju oraz reformami rolnymi pozbawiającymi jawajskich możnowładców prawa do dzierżawy ziemi

powstanie Paderi

początkowo konflikt między wyznawcami islamu w zachodniej części Sumatry; malezyjską nazwą *paderi* (od port. *padre* – ksiądz) określano muzułmańskich reformatorów, którzy chcieli narzucić tamtejszej społeczności bardziej radykalne prawo szariatu, co zaniepokoiło miejscowych wodzów i feudalnych możnowładców, obawiających się m.in. ustanowienia rządów teokratycznych; wodzowie zwrócili się do Holendrów o pomoc w pokonaniu *paderi*, co ostatecznie zakończyło się powstaniem przeciwko Holendrom, zdławionym przez kolonizatorów

Słowa kluczowe

Holandia, Indonezja, Antyle, Surinam, Holenderska Kompania Wschodnioindyjska, Holenderska Kompania Zachodnioindyjska, świat po II wojnie światowej, kolonizacja, dekolonizacja

Bibliografia

J. Balicki, M. Bogucka, *Historia Holandii*, Wrocław 1976.

F. Wolański, *Indie Holenderskie w świetle osiemnastowiecznych podręczników geograficznych i w relacji Teodora Anzelma Dzwonkowskiego*, w: *Staropolski ogląd świata. Materiały z konferencji. Wrocław 23–24 października 2004 r.*, pod red. tegoż i B. Roka, Wrocław 2004.

Wielka Historia Świata, t. 1–12 (praca pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności), Świat Książki 2004–2006.

Edukacja globalna. Poradnik metodyczny dla nauczycieli II, III i IV etapu edukacyjnego, ORE.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DNjZCMOio>

Nagranie filmowe dotyczące kolonii holenderskich i Indonezji, część pierwsza.

Polecenie 2

Wyjaśnij rolę Japonii w procesie uzyskiwania niepodległości przez Indonezję.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Opisz proces walk i uzyskania przez Indonezję niepodległości po II wojnie światowej.

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z dalszą częścią wykładu historyka Piotra Krolla i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DgVfTMnFj>

Nagranie filmowe dotyczące kolonii holenderskich i Indonezji, część druga.

Polecenie 2

Wyjaśnij, z jakimi problemami wewnętrznymi i zewnętrznymi musiało się mierzyć młode państwo indonezyjskie.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Azja stała się po II wojnie światowej strefą konfrontacji dwóch przeciwstawnych bloków: zachodniego, wspieranego przez Stany Zjednoczone, i wschodniego, kierowanego przez ZSRS. Jakie miejsce w tym konflikcie zajmowała Indonezja?

Twoja odpowiedź

Zapoznaj się ze źródłami, a następnie wykonaj polecenie.

Źródło A

“Współczesny historyk o staropolskich relacjach dotyczących Batawii

Wśród polskich podróżników udających się na Daleki Wschód szczególnie ciekawy wydaje się „Pamiętnik...” Teodora Anzelma Dzwonkowskiego, który w latach 1786–1793 odbył rejs do Holenderskich Indii Wschodnich [...]. Dzwonkowski jako marynarz na służbie Kompanii Wschodnioindyjskiej rozpoczął swoją podróż po jej posiadłościach od wizyty w Batawii [współczesna Dżakarta] na Jawie, gdzie znajdowała się siedziba holenderskiego gubernatora generalnego [...]. Opisuując największą faktorię holenderską Batawii podkreślał różnorodność panującą w mieście zamieszkanym przez różne nacje. Jego uwagę przyciągnął ruch w porcie, o którym pisał, iż w chwili przybycia jego eskadry: [...] blisko tysiąc różnych narodów [w tym porcie znajdowało się]. Zaskakiwał go również przepych i wystawność, z jaką żył rezydujący tam gubernator generalny. [...] Opisy Batawii zamieszczone w [polskich] kompendiach geograficznych ukazują miasto budowane „manierą europejską”, poprzecinane siecią kanałów, nad którymi przerzucono 56 mostów z wielkimi gmachami publicznymi. [Zwracają] również uwagę na koegzystencję ludności wyspiarskiej, Europejczyków i Chińczyków.

Źródło: *Współczesny historyk o staropolskich relacjach dotyczących Batawii*. Cytat za: Filip Wolański, *Indie Holenderskie w świetle osiemnastowiecznych podręczników geograficznych i w relacji Teodora Anzelma Dzwonkowskiego*, w: *Staropolski ogląd świata. Materiały z konferencji. Wrocław 23–24 października 2004 r.*, pod red. tegoż i B. Roka, Wrocław 2004, s. 302–305.

Źródło B

Zamek w Batawii na wyspie Jawa – centrum administracyjne holenderskiego imperium kolonialnego, obraz z 1661 r.

Źródło: Andries Beeckman, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wskaż elementy charakterystyczne dla wyglądu miasta i życia codziennego mieszkańców Batawii, na które zwrócili uwagę zarówno staropolscy autorzy (źródło A), jak i twórca obrazu (źródło B).

☐ komunikacja z wykorzystaniem dróg wodnych

☐ mieszane małżeństwa

☐ wpływy europejskie w budownictwie

☐ obecność Chińczyków

☐ tropikalny klimat

☐ wystawna rezydencja lokalnych władz

☐ wielokulturowy charakter miasta

☐ dominacja religii chrześcijańskiej

☐ monumentalna architektura

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenie.

Mapa Indonezji.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Podaj numery, którymi oznaczono na mapie:

- a) główne miasto prowincji, która do 1962 r. stanowiła terytorium zależne Holandii;
- b) miasto, w którym 17 sierpnia 1945 r., dwa dni po kapitulacji Japonii, gen. Sukarno ogłosił niepodległość Indonezji;
- c) metropolię znajdującą się w jednej z trzech prowincji, którym Holendrzy w 1946 r. przyznali niepodległość;
- d) olbrzymie centrum handlowe i ważny punkt strategiczny na Pacyfiku znajdujący się w pobliżu Indonezji.

4

2

3

1

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Kalinowska

Przedmiot: Historia

Temat: Kolonie holenderskie (Indonezja, Antyle)

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:

1) wyjaśnia genezę procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce,

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:

1) wyjaśnia genezę i skutki procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje przebieg holenderskiej ekspansji kolonialnej;
- wskazuje tereny, które znalazły się pod zarządem holenderskich kompanii handlowych, a następnie władz holenderskich;
- omawia przebieg procesu uzyskiwania przez byłe kolonie holenderskie niepodległości.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „*Kolonie holenderskie (Indonezja, Antyle)*”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.
2. Chętni lub wybrani uczniowie przygotowują prezentację na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj”. Nauczyciel może rozdzielić zagadnienia: jedna osoba skupi się na historii holenderskich kompanii handlowych, druga na Indonezji, a trzecia na Antylach Holenderskich.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat i cele lekcji i przybliża je uczniom. Omawia planowany przebieg zajęć.
2. Rozmowa wprowadzająca. Nauczyciel, po wyświetleniu dostępnego w panelu użytkownika raportu, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, którzy uczestnicy zajęć zapoznali się z udostępnionym przed lekcją e-materiałem. Jeśli większość uczniów nie przeczytała tekstu, nauczyciel inicjuje rozmowę kierowaną wprowadzającą w temat.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przypomina o prezentacjach przygotowanych przez uczniów przed lekcją. Poleca wybranym osobom, aby zaprezentowały swoje prace przed resztą klasy. Po

prezentacji uczniowie krótko o niej dyskutują, dodają informacje, które ich zdaniem warto uwzględnić. Prowadzący może korygować odpowiedzi i uzupełniać informacje.

2. Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”). Uczniowie zapoznają się z filmem poświęconym niepodległej Indonezji. Każdy uczeń pracuje indywidualnie, samodzielnie przygotowując odpowiedzi do poleceń 2 i 3, m.in. wskazując, z jakimi problemami wewnętrznymi i zewnętrznymi musiało się mierzyć młode państwo indonezyjskie. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie wybrani lub chętni uczniowie odczytują swoje propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.
3. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia 1 i 2 w sekcji „Film + Sprawdź się”. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel poleca wybranemu uczniowi albo uczennicy (może być ochotnik) podsumowanie lekcji „Kolonie holenderskie (Indonezja, Antyle)”. Pyta, który element był dla uczniów trudny i dlaczego.
2. Prowadzący omawia przebieg zajęć i pracę uczniów, ocenia przygotowane prezentacje.

Praca domowa:

1. Zapoznaj się z pierwszym filmem w zakładce „Film edukacyjny” i wykonaj dołączone do niego polecenia.

Materiały pomocnicze:

J. Balicki, M. Bogucka, *Historia Holandii*, Wrocław 1976.

F. Wolański, *Indie Holenderskie w świetle osiemnastowiecznych podręczników geograficznych i w relacji Teodora Anzelma Dzwonkowskiego*, w: *Staropolski ogląd świata. Materiały z konferencji. Wrocław 23–24 października 2004 r.*, pod red. tegoż i B. Roka, Wrocław 2004.

Wielka Historia Świata, t. 1–12 (praca pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności), Świat Książki 2004–2006.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z sekcją „Film edukacyjny”, aby przygotować się do późniejszej pracy.